

“Sömürgeci Savaş Politikaları, Mülteciler ve Pogromlar”

26.07.2024 • Genel, Göçmen Sorunu, Güncel Müdahaleler • Yeni Komünizm

Editörün Notu: Okumakta olduğunuz yazı, **Dicle Diyar** tarafından kaleme alınmıştır. Yazı, bölgedeki sömürgeci savaş politikaları, “STK” adı altında cihatçıların fonlanması, Türk devletinin ilhakçı politikaları sonrasında bölgedeki demografik değişim ve savaş suçları, göçmenler ve özellikle de Suriyeli mültecilere yönelik pogromların arka planına dair önemli bir resim sunması açısından yayınlıyoruz.

Türkiye devleti Kuzeybatı Suriye’deki Azez ve Afrin gibi şehirleri işgal ederek bu bölgelerde yaşayan, özellikle Afrin’deki Kürtlerin öldürülmesine ve yerinden edilmesine neden oldu. Bu bölgeye, Esad rejimiyle çatışmaları kaybederek geri çekilen, sonradan Suriye Milli Ordusu (SMO) adını alacak Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) diye bilinen çatının altındaki bir çok milis grup yerleştirildi. Türkiye’nin işgalinden önce çatışmasız bölge olduğu için diğer çatışma bölgelerinden göç etmek zorunda kalan insanları da içeren bir Kürt şehri olan Afrin de kanın, el koymaların ve yerinden edilmelerin bir diğer adresi oldu. Kürt nüfus zorla yerinden edildi, birçok insan öldürüldü, evlerine ve topraklarına el koyuldu. “Zeytin Dalı Harekatı” olarak adlandırılan 2018’deki Afrin işgali, barış simgesi olan zeytin dallarının, ağaçlarının Türkiye tarafından desteklenen milisler tarafından talan edilmesini, tarım alanlarına el koyulmasını ve tarımla uğraşan köylülerin öldürülmesini getirdi. Savaş görüntülerinden hatırlayacağımız üzere traktörü üstünde toprak süren bir köylünün vuruluşu, bu talanı gösteren insanlık suçlarından sadece biriydi.

Türkiye'nin Yeni Osmanlılık Hevesleri

Afrin'in Türkiye tarafından işgali sonrasında bölgede sular durulmadı. Milis gruplar kendi arasında çatışmaya devam etti, insan kaçırma, fidye isteme, özellikle genç kadınların ve kız çocuklarının kaçırılması, taciz ve cinsel saldırıların hedefi haline gelmesi sıkça yaşanan olaylar haline geldi. El koyma ve saldırılar bir çoğu cihatçı grupların parçası olan milisler tarafından devam ettirilirken, daha geniş boyutta bir el koyma stratejisi Türkiye devletinin bu bölgeyi sömürgeleştirme politikasıyla gerçekleştirildi. Azez, Afrin, El Bab ve Cerablus gibi Türkiye devletinin kontrolündeki şehirler ekonomik ve siyasi olarak Türkiye'deki devlet kurumlarına ve Türkiye ekonomisine bağımlı hale getirildi. Ekonomik olarak Türkiye'ye bağımlı hale getirilen bu şehirlerde para birimi olarak Türk lirası kullanılmaya başlandı. Siyasi olarak da bölgedeki yerel idareler, Türkiye'deki sınır komşusu illerdeki il idarelerinin yönetim ve kontrolüne bağlandı. Örneğin, Azez'daki yerel kurumlar Kilis valiliği ve il idari kurumlarına, Afrin'deki kurumlar da Hatay il idari kurumlarına bağlandı. Bölgedeki bir çok üniversite ve yeni açılan bölümler Gaziantep Üniversitesi'ne bağlandı. Bölgedeki yerel siyasi yapı ÖSO tarafından kurulan yerel meclisler üzerinden yürütülürken, genel siyasi yapı Gaziantep'teki Suriye Geçici Hükümeti tarafından temsil ediliyor. Ancak bu yerel yönetimler bağımsız olmaktan ziyade AFAD ile olan göbek bağıyla faaliyetlerini yürütüyor. Afrin'de AFAD Hatay İl Müdürlüğü kontrolü ve koordinasyonu sağlarken, Azez'de AFAD Kilis İl Müdürlüğü tarafından yürütülüyor.

Türkiye'nin bölgede yarattığı bu siyasi ve ekonomik olarak bağımlı ilişki, Türkiye yeni emperyalist bir devlet mi yoksa Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Rusya, Çin, Almanya gibi büyük emperyalist ülkelerin savaş ve sömürü politikalarının yanında alt-emperyalist bir ülke midir gibi teorik tartışmaları da beraberinde getiriyor. Türkiye devletinin Ortadoğu ve Kuzey Suriye özelinde alt-emperyalist çabaları, ÖSO militanlarının paramiliter güçler olarak araçsallaştırılması, bölgenin askeri yatırımların uygulama alanı olarak kullanılması ve istihbarat güçlerinin önemli sac ayaklarını oluşturduğu siyasal ve ekonomik bağımlılık ilişkisi üzerine kurulu bir yapı olarak görülebilir. Suriye savaşının 13. yılı yaşanırken Türkiye'de halen geçici görülen, "geçici koruma statüsü" altında olup mülteci olarak bile adlandırılmayan Suriyeli göçmenlerin ülkelerine geri dönüşü için bir tampon bölge oluşturma planı, mültecilerin

Avrupa'ya göçünü engelleme yönünde Avrupa Birliği'ne verdiği taahhütler ile örtüştüğü için Erdoğan'ın bölgede Kürtlere karşı savaş politikasına paralel olan bu işgalci çabalarına AB'nin verdiği tepkiler ise sadece kaygılı açıklamalar ile sınırlı kalmakta. Peki anti-emperyalist bir gelenekle Amerika emperyalizmine karşı mücadele eden Türkiye sol-sosyalist kesimlerinin, Türkiye devletinin bu yeni-Osmanlılık heveslerini nasıl görmekte? Türkiye'nin yarı-sömürge bir ülke olduğu görüşü Türkiye solunun içerisinde belirli kesimlerde halen hakim. Ancak, Osmanlı devletinin dağılmasından itibaren Türkiye devleti; Kürdistan, Hatay ve Kıbrıs'ta da görüldüğü üzere sömürgeci ve ilhakçı politikalarını devam ettirdi. Ortadoğu ve son dönemde Afrika'daki sömürü politikaları AKP yönetiminde siyasal İslam boyutunda yeni-Osmanlılık hayalleriyle devam ettiriliyor.

STK'ların ve Fon Sağlayıcıların Rolü

Peki Türkiye devletinin bölgede kurduğu bağımlılık ilişkisi içinde Suriye içindeki sivil toplum kuruluşları çalışmalarını nasıl yürütüyor, nasıl bir rol üstleniyor? Azez ve Afrin gibi Türkiye devletinin kontrolü altındaki şehirlerde uluslararası dernekler saha ofisleri kurarak alandaki Suriyeli çalışanlar üzerinden faaliyetlerini yürütüyor. Uluslararası derneklerin yüksek bütçeli projeleriyle sağlanan önemli miktarda fon akışı, bölgeye ekonomik can suyu oluyor. Türkiye'nin denetimi altındaki Kuzeybatı Suriye'deki şehirlerin proje alanı olarak belirlenmesi de elbette ki bu uluslararası derneklerin Türkiye'nin bölgedeki politikalarına ters düşmemek adına seçiliyor. Çalışmalar Türkiye hükümeti ve yerel yönetimlerin onayıyla karşılıklı protokoller yapılarak bu uluslararası derneklerin ve onlara fon sağlayan kurumların Türkiye devleti ile uyumlu ilişkileri tesis ediliyor. Bütün proje çalışmaları AFAD ve ÖSO'ya bağlı yerel meclislerle yapılan protokollerle ve koordineli bir şekilde yürütülüyor. Örneğin, sınır ötesi çalışma yürüten Welthungerhilfe (WHH) isimli Alman menşeli uluslararası sivil toplum kuruluşunun Kuzeybatı Suriye'de yürüttüğü faaliyetler Almanya Federal Dışişleri Bakanlığı tarafından fonlanıyor ve derneğin çalışmaları Almanya'nın Suriye politikası ve Türkiye devleti ile ilişkilerine uygun şekilde yürütülüyor. Türkiye hakimiyetindeki bölgede yerel kurumlarla ve Türkiye'nin Suriye politikasına ters düşülmemeyerek Almanya-Türkiye ilişkileri gözetiliyor.

Bir çok uluslararası STK gibi, WHH'in merkez ofisi de Gaziantep'te bulunuyor; Azez ve Afrin'deki saha ofisleri ve ekipleri Gaziantep'teki ofis çalışanları tarafından sınırötesi proje

kapsamında online şekilde uzaktan koordine ediliyor. Normalde kapalı olan Cilvegözü sınır kapısı üzerinden Türkiye devletinden alınan özel izinle dönem dönem Suriye'ye gecen Gaziantep'teki ofis çalışanları, saha çalışmalarını bölgeye giderek gözlemlerse de çalışmaların büyük bir kısmı Azez ve Afrin'deki Suriyeli saha çalışanları tarafından yürütülüyor. Suriye'deki yerel kurumların Türkiye'deki Hatay ve Kilis'teki yerel idarelere bağlanmasına benzer olarak, WHH'te olduğu gibi Suriye'de sınırötesi çalışma yürüten bir çok uluslararası STK'lar Azez ve Afrin'deki saha faaliyetlerini Türkiye'deki Gaziantep merkez ofislerine bağlı olarak yürütüyor.

WHH, Afrin ve Azez saha ofislerinde bir kaç proje çalışanı dışında, alanda asıl faaliyetleri yürüten çalışanların büyük bir kısmını "daily worker" (günderlik işçi) olarak adlandırılan geçici sözleşmeli günlük işçiler oluşturuyor. Gıda kuponu, hijyen kiti gibi dağıtım faaliyetlerinin yoğunlaştığı zamanlarda ayın 30 günü çalışmalarına rağmen, saha çalışanları geçici günlük işçi olarak çalıştırılarak sömürülüyor. İşsizliğin yoğun olduğu bölgede, Türkiye'ye bağımlı kılınan bölge ekonomisinin Türk lirasının değer kaybetmesi ve Türkiye'de yaşanan ekonomik krizle iyice zora girdiği koşullarda, günlük çalışanların sömürüye dayalı bu çalışma ilişkisini reddetmeleri daha da zorlaşıyor. Gaziantep merkez ofisi çalışanları euro bazında yüksek maaşlar alırken, Azez ve Afrin'de asıl faaliyetleri gerçekleştiren günlük çalışanlara Türkiye'nin bölgede tedavüle soktuğu Türk lirası üzerinden maaş veriliyor. Türkiye devleti etkisi altındaki bu şehirlerde iş kanununun yokluğu da fırsat bilinerek saha çalışanları düşük maaşlarla ve yoğun iş yükü ile sömürülürken, bir yandan da çarşı pazarda Türk lirasının kullanımı, Türk lirası olarak ödenen maaşlarla teşvik ediliyor.

Gıda kuponu ve hijyen kiti dağıtımlarının yanı sıra, tarımsal üretimi arttırmak için WHH tarafından çiftçilere tarımsal malzemeler ve sulama için yakıt desteği sağlanıyor. Türkiye destekli ÖSO militanlarının Afrin'deki Kürt çiftçileri öldürerek ve yerinden ederek el koyduğu topraklara yerleştirilen kişilere Afrin yerel meclisi tarafından tapular veriliyor. ÖSO'nun yerel meclisi bölgedeki yerel otorite olarak tanındığı için el konulan toprakların yeni sahiplerine WHH tarafından bu tapular üzerinden tarımsal teşvik desteği sağlanmasında sakınca görülüyor. Afrin, Hatay yerel idarelerine bağlandığı için Hatay AFAD ve Tarım Müdürlüğü'nün onayıyla bu çalışmalar yapılıyor. Ancak tarımsal desteğin yanı sıra, savaşta zarar gören evlerin tadilatı için Afrin'de 2020'de WHH tarafından yürütülen çalışma, Alman basınına yansıyan haberler

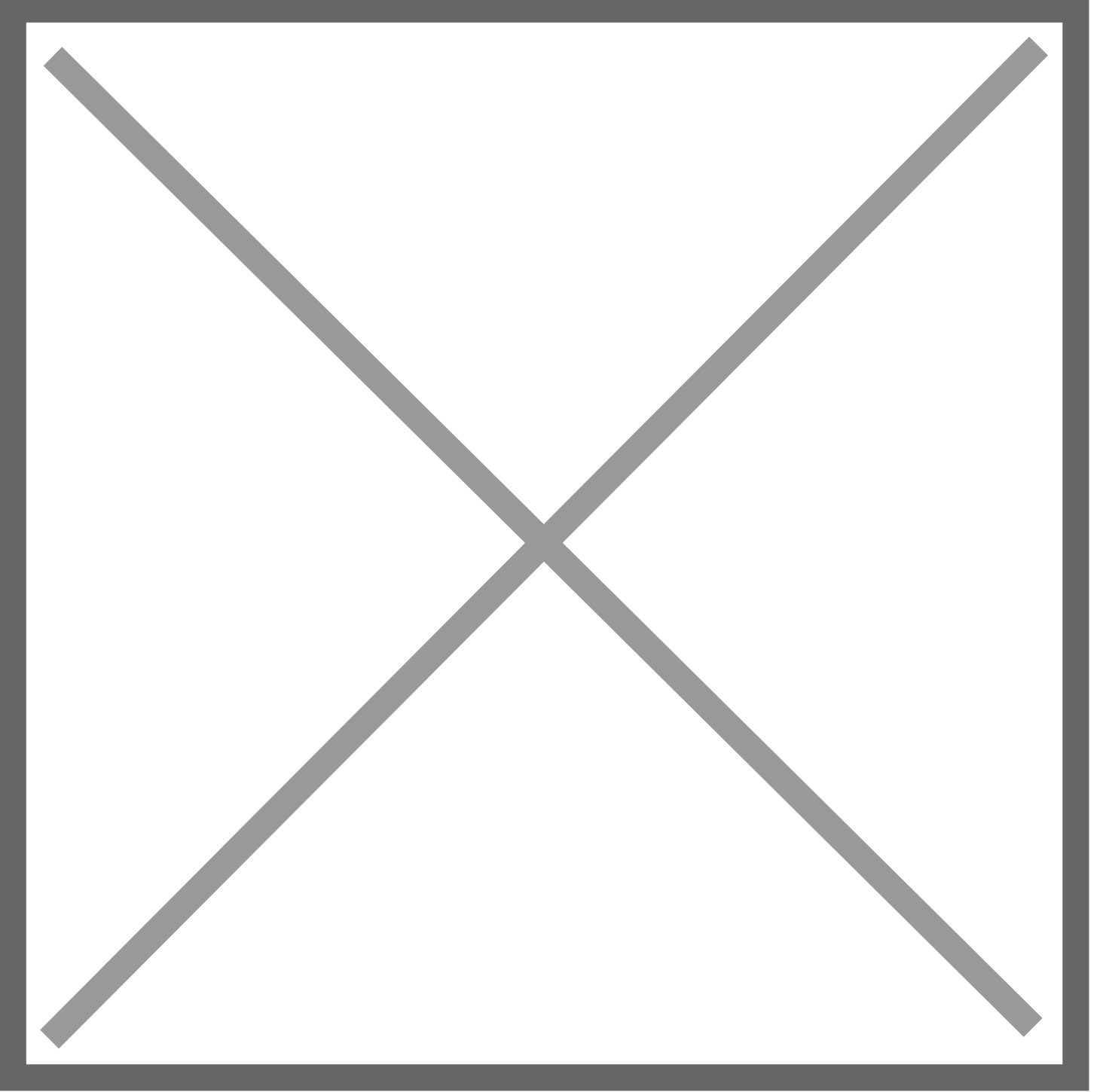
sonrasında kamuoyunda tepkilere neden oldu. "Alman Dışişleri Bakanlığı'nın fonlarıyla WHH yerinden edilen Kürtlerin evlerine tadilat yaparak demografik değişimi mi destekliyor?" şeklinde Almanya basınında yer alan haberlere gelen tepkiler üzerine Afrin'deki çalışma iptal edilerek Azez'e kaydırıldı. Afrin'de Kürtlerin yerinden edilmesiyle el değiştirilen topraklarda tarımsal destek verilirken, el koyulan evlerin tadilatları iptal edilmiş oldu.

WHH, İdlib'deki projelerini Afrin ve Azez'deki gibi kendi saha ofislerini kurarak Gaziantep üzerinden uzaktan proje yürütmek yerine İdlib'de çalışan Suriyeli derneklerle partnerlik yaparak fon sağlayıcı olarak yürütüyor. Türkiye'nin desteklediği bilinen ancak Almanya tarafından terör örgütü sayılarak resmi olarak tanınmayan, İdlib'in El-Nusra kökenli Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ)'in kurduğu Suriye Kurtuluş Hükümeti (Syrian Salvation Government) ve yerel meclisleri kontrolünde olması sebebiyle WHH ofis kurup faaliyet yürütemiyor. Partnerlik yapılan İdlib'deki Suriyeli STK'lara ise HTŞ ve onun politik temsili olan Suriye Kurtuluş Hükümeti'nden bağımsız olarak faaliyet yürütmeleri salık veriliyor, hiçbir evrakta bu hükümetin onayı, mührü olmadan çalışma yapılması şart koşuluyor. Fakat ironiktir ki, İdlib'teki STK'lar ancak Suriye Kurtuluş Hükümeti'nin yerel meclisleri üzerinden ve onayıyla alanda çalışma yürütebiliyor. WHH'nin 2021 yılında İdlib'de yürüttüğü projedeki en büyük partneri olan, projenin yaklaşık %70'lik bütçesi ile fonlanan İhsan derneği ile yapılan proje, güvenlik gerekçesiyle bir anda apar topar iptal edildi ve projeye başka partnerler ile devam edildi. HTŞ'nin Suriye Kurtuluş Hükümeti ile bağlantı kurmadan İdlib'de çalışma yürütmek mümkün değilken, HTŞ ile bağlantı şüphesiyle İhsan derneği ile olan partnerliğin güvenlik saikiyle iptali bölgedeki yabancı STK'ların ve onları fonlayan ülkelerle kurumların tezat durumunu yansıtıyor. Bu durum, Suriye içindeki politik ilişkilerin ve dernek faaliyetlerinin milis grupların siyasi temsillerinden bağımsız düşünülemeyeceği ve alanda dernekler üstünden faaliyetleri fonlayan Almanya gibi devletlerin bu örgütlerle dolaylı bağlantısını ve çelişkilerini gösteriyor.

Yerli ve Milli Bozkurtlar, Suriyeli Mültecilere Kesilen Fatura

Türkiye'nin; ekonomik, siyasi ve askeri olarak beslediği ÖSO çatısı altındaki bir çoğu cihatçı milis grubunu Kuzey Suriye'de ve Ortadoğu'da birçok ülkede yeni-Osmanlılık hayallerini gerçekleştirmek için kullandığı su götürmez bir gerçek. Ancak bu gerçekliğin aşikarlığı ve bunun Türkiye'deki solun büyük bir kesimi içinde de yaygınca bilinmesine rağmen, Türkiye'nin ve

bölgedeki ABD ve Rusya gibi diğer emperyalist ülkelerin savaş politikalarının faturası, neden bu ülkelerin vekalet savaşıyla harap edilen ülkelerinden göç etmek zorunda kalan Suriyeli göçmenlere kesilmekte?

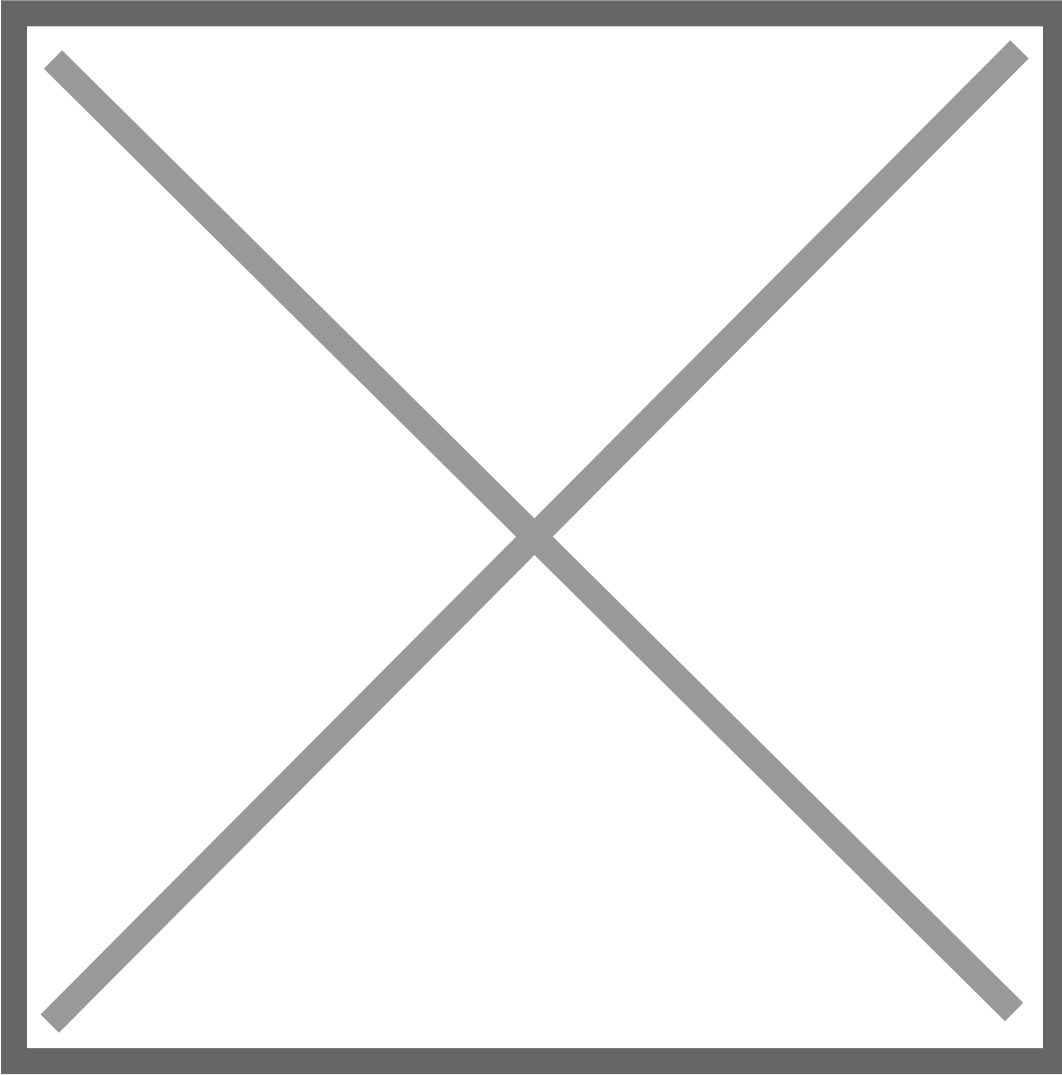

Kayseri'deki pogromdan görüntüler. Kaynak <https://medyanews.net/>

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de faşizmin hızla yükseldiği ve normalleştirildiği, faşizmin ve faşist cinayetlerin simgesi olan bozkurt işaretinin "milli simge" olarak görüldüğü ve

sahip çıkıldığı zamanlardan geçiyoruz. Faşizm yükselirken, derinleşen ekonomik krizin yarattığı gergin ortamda toplumun en ezilen gruplarından olan mülteciler daha çok hedef alınırken, Arap düşmanlığı 'ırkçı değilim ama" ile başlayan cümlelerle ırkçılık olarak görölmeyecek raddede bir rahatlıkla daha çok dile geliyor.

Son 10 yılda İstanbul, Ankara, Marař, Urfa, Antep gibi şehirlerde yaşanan mültecilere linç girişimlerine geçtiğimiz ay bir yenisini daha eklendi. 30 Haziran'da Kayseri'de patlak veren ve Konya, Antalya, Adana, Gaziantep, Urfa, Hatay/Reyhanlı gibi birçok şehre yayılan pogromlarda, Suriyeli mülteciler (Türkiye devleti tarafından mülteci sayılmasa da) hedef alındı, evleri ve iş yerleri yakıldı. Antalya'da 17 yaşında gencecik bir insan öldüröldü. Suriyeli mültecilerin iş gitmeye, çöp atmaya ya da ekmek almaya bile dışarı çıkmaya korktuğu, sokağa çıktığı an darp edildiği bir utancı yaşıyoruz.

Kayseri’de yakılan Suriyeli mültecilerin ev ve iş yerleri. Kaynak

www.avlaremoz.com

Türkiye’de mültecilere yönelik saldırılar, Türkiye devletinin Suriye’deki savaş politikaları ve işlediği insanlık suçlarının yansıması ve sebebidir. Faşizmin yükselişine karşı durmak ve mültecilere yönelik faşist saldırıları durdurmak için öncelikle sorunu doğru tanımlamak gerekiyor. Sorun Türkiye’ye göç etmek zorunda kalan Suriyeliler değil, Türkiye’nin Ortadoğu’daki yeni-Osmanlılık politikalarının tökezlemesi ve yükselen faşist öfkeyle mültecilerin hedef alınmasıdır. Esad yönetimiyle normalleşme söylemleri sonrası 1 Temmuz’da Afrin, Azez, Cerablus, İdlib, El-Rai, Marea gibi şehirlerde Türkiye devletine karşı ÖSO tarafından düzenlenen eylemler ve çatışmalar; Kayseri ve diğer şehirlerde vatan, millet, Sakarya nidalarıyla düzenlenen pogromlar önümüzdeki dönemlerde yaşanacak daha büyük faşist saldırıların bir ön kesiti. Sonraki zamanlarda Türkiye devleti ÖSO gruplarına verdiği askeri desteği ve siyasi himayesini çektiğinde, milislerin maaşlarını kestğinde hem Suriye’de işgal ettiği bölgede hem de Türkiye’de yaşanacak çatışmalar ve olası pogromlar kaçınılmaz görünüyor. AKP’nin savaş politikalarının iyice içinden çıkılmaz sonuçlar yarattığı, faşizmin mültecilere saldırıları harladığı bu zamanlarda özellikle Türkiye sol-sosyalist kesimlerin Erdoğan’ın ve Türkiye devletinin dünya kapitalizmi içerisindeki ve bölgedeki gerici konumu sorgulaması daha da elzem hale geliyor.

Mültecilere karşı faşist grupların ırkçı söylemleri, Türkiye devletinin mültecileri pazarlık konusu haline getiren ve ÖSO’lu milisleri savaş politikalarının bir parçası olarak gören zihniyeti elbette ki şaşırtıcı değildir. Devlet devletliğini, faşist gruplar faşistliğini yapmaktadır. Ancak asıl kaygı verici olan solda konumlanan ve yıllardır faşizme karşı mücadele eden örgütlerin mülteci konusuna mesafeli duruşu ya da mülteci karşıtı söylemleri tekrar ederek yeniden üretecek raddeye varan tutumlardır. Örneğin, yıllardır özellikle Kürt ulusunun hak mücadelesini veren, zorla kaybetme, işkence gibi devletin karanlık uygulamalarına ve güvenlikçi politikalarına karşı duran İHD gibi bir örgütün üyelerinin, 2018 yılında Adana İHD’de mültecilerle ilgili bir söyleşide mültecilerin “çok çocuk yaptığı, ülkelerinde savaşmayıp kaçıp geldikleri” gibi ana akımda sürekli tekrar edilen söylemleri dile getirilmesi kaygı verici olmuştur. Elbette ki İHD kurum olarak mülteci karşıtlığına karşı bir duruş sergileyen, Türkiye’de hak mücadelesinin simge

kurumlarındandır. Bu sebeptendir ki, hak mücadelesi geleneği güçlü kurumlardaki üyelerin mültecilere bakış açısı ve mültecileri içeren stratejileri ne kadar üretebildikleri üzerine düşünülmesi gereken konulardır. Daha çok çocuk sahibi olmak istemediği ancak eşi tarafından baskıya uğradığını dile getiren Adana'daki Suriyeli bir kadının söyledikleri, bize mülteci kadınları daha çok içeren feminist mücadelelere ve öncelikle mültecilerin derdini kendilerinden dinleyebileceğimiz bir aradalığa ne kadar çok ihtiyacımız olduğunu gösteriyor. Urfa'da 2016 yılında henüz o zaman kapatılmamış AFAD kamplarında kalan Suriyeli mülteci kadınların 5 Türk lirası karşılığında seks işçiliği yapmak durumunda kaldığı, Urfa AFAD ve Halk Eğitim müdürleri ve çalışanlarının hemen hepsinin ikinci veya üçüncü eş olarak Suriyeli genç kadınlarla ve kız çocuklarıyla imam nikahı yaptıkları ve birçok kadının ve kız çocuğunun, queer bireylerin taciz ve istismara uğradığı düşünüldüğünde bu koşulları yaratan şovenist ve patriyarkal kapitalist sisteme karşı birlikte hak mücadelesini yükseltmenin ne kadar elzem olduğunu görüyoruz. Diğer yandan, Kürt sorununun da önemli bir parçası olan mevsimlik tarımda özellikle Adana'da mevsimlik tarım işçiliğinin artık %80'e yakını oluşturan Suriyeli işçilerle birlikte bu üretim ilişkilerine karşı nasıl mücadele edilebilir üzerine düşünmeye ihtiyaç var.

Solda konumlanan grupların mülteci konusundaki ihtiyatlı duruşu sadece Türkiye'de değil Almanya'da da görülmektedir. Almanya'ya işçi olarak ya da siyasi sebeplerden iltica ederek gelen önceki kuşakların 2015'ten sonra gelen Suriyeli göç dalgasına bakış açısı maalesef Almanya'daki ana akım görüşlerden çok da bağımsız değildir. Örneğin, Almanya'da bir Cemevi'nde geçtiğimiz sene düzenlenen ırkçılıkla ilgili bir söyleşide "Almanların aslında çalışan göçmenlere ırkçılık yapmadığı, Arapların çalışmak istemediği ve sadece devlet yardımlarıyla geçinmek istediği" gibi söylemlerin, Türkiye'de yüzyıllardır ayrımcılığa uğrayan ve katledilen, işçi veya ilticacı olarak geldiği Almanya'da da ayrımcılıkla yüzleşen Alevi komünitesinde dile getirilmesi kaygı vericidir. "Biz iyi göçmeniz onlar kötü göçmen" anlayışı, 72 milletten herkesi kucaklama anlayışına sığmamaktadır. "Türkiye'yi Araplar sardı, ülkemizi işgal ettiler" gibi söylemler Alman ana akımda da Almanya'daki göçmenler için sıkça dile getirilmektedir. Halbuki AfD'nin ikinci parti olarak yükselişe geçtiği bu dönemde, Almanya'nın emperyalist savaş politikaları ile birçok kamu harcamasında kesintiye giderek savaş yatırımlarını arttırması, Alman

silah endüstrisinin tüm dünyadaki savaşlardaki etkisi ve ekonomisinin küresel düzeydeki eşitsiz ilişkilerle Avrupa'nın motor gücü olması, Almanya'ya gelen mültecilerin ucuz ve sömürüye dayalı işlerde çalışarak Alman ekonomisine ve yaşlanan toplumun emeklilik primlerine katkısına dair konuları tartışmaya ihtiyaç var.

Devletler askeri yatırımlarını arttırıp üçüncü dünya savaşına hazırlanırken, faşist ve gerici gruplar normalleştirilip pogromlarla mültecilere saldırılarını arttırırken, bu tehlikeli gidişatta özellikle solda konumlanan örgütlerin üzerine düşen savaş politikalarına karşı olmaktadır.

Türkiye'nin faşist politikalarını engellemek için mültecilerle Türkiye solunun hem Türkiye'de hem diasporada ne kadar dayanışma gösterebildiğini sorgulamak ve mültecilerle örgütlenme stratejilerini düşünmek, buz gibi faşizmin can yakan sonuçlarına karşı hepimizin sorumluluğu ve boynunun borcudur.

Dicle Diyar